

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาการทำข้าวหลามหนองมน เทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษากระบวนการการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามหนองมน 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามหนองมน 3. เพื่อศึกษาคุณค่าของการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามหนองมน โดยศึกษาจากกลุ่มผู้ประกอบการทำข้าวหลามหนองมน เทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต จดบันทึก ถ่ายรูปภาพและบันทึกเสียง แล้วนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์เนื้อหา สรุปประเด็นและนำเสนอแบบบรรยายความ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

1. กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามหนองมน

กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามหนองมน เป็นองค์ความรู้ที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง จากการศึกษพบว่า กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามมีประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบในการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามหนองมน ประกอบด้วย

1.1 ผู้สืบทอด

ผู้สืบทอดได้แก่ เป็นปู่ย่า ตายาย หรือพ่อแม่ที่มีความรู้ ความชำนาญและประกอบอาชีพการทำข้าวหลามมาเป็นเวลานาน

1.2 ผู้รับการสืบทอด

ผู้รับการสืบทอดได้แก่ ส่วนใหญ่เป็นลูกหลานหรือญาติพี่น้องในครอบครัวหรือเครือญาติ

1.3 เนื้อหาที่เรียนรู้

1.3.1 การเตรียมอุปกรณ์ และส่วนผสมในการทำข้าวหลามเป็นอย่างไร

1.3.2 วิธีการตัดกระบอกไม้ไผ่ที่ทำข้าวหลามเป็นอย่างไร

1.3.3 การกรอกข้าวเหนียวและการกรอกน้ำกะทิเป็นอย่างไร

1.3.4 การเผาข้าวหลามเป็นอย่างไร

1.3.5 การขายข้าวหลามเป็นอย่างไร

1.4 วิธีการเรียนรู้

เรียนรู้โดยผ่านการบอกเล่าของผู้สืบทอดภูมิปัญญา การสังเกต จดจำ การเลียนแบบ และฝึกฝนด้วยตนเอง และการสอบถามผู้สืบทอด ตามสถิติของการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ประกอบการทำข้าวหลาม 10 คน ผลการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ประกอบการทำข้าวหลามใช้วิธีการสอบถามคุณพ่อหรือคุณแม่ มาเรียนรู้การทำข้าวหลามมากที่สุด และใช้มากกว่า 1 วิธีในการเรียนรู้

1.5 บริบทแวดล้อม (สิ่งที่เกี่ยวข้อง)

1.5.1 สถานที่ที่ใช้ในการสืบทอด

ในบ้านของผู้สืบทอดเอง

1.5.2 เวลาที่ใช้ในการสืบทอด

เวลาที่ใช้ในการสืบทอด ตั้งแต่กลางคืน ก่อนที่ผู้ประกอบการทำข้าวหลามจะเข้านอน ต้องแช่ข้าวเหนียว และต้มเผือกและถั่วดำเรียบร้อยแล้ว เวลาตี 3 หรือ ตี 4 ต้องตื่นนอนไปเผาข้าวหลามประมาณ 2-3 ชั่วโมง หลังจากเผาข้าวหลามเสร็จ ต้องทำความสะอาดกระบอกรับข้าวหลาม และนำไปขายที่ตลาดหนองมน หรือหน้าบ้านตนเอง เมื่อถึงประมาณ 4 โมงเย็น ผู้ประกอบการทำข้าวหลามต้องตัดกระบอกรับไม้ไผ่และเตรียมส่วนผสมในการทำข้าวหลาม ผู้รับการสืบทอดต้องไปลงมือปฏิบัติและฝึกฝนด้วยตนเอง จนเกิดความชำนาญ

2. กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามหนองมน

2.1 กระบวนการทำข้าวหลาม ประกอบด้วย การเตรียมอุปกรณ์และส่วนผสมในการทำข้าวหลาม กรอกข้าวเหนียวและน้ำกะทิในกระบอกรับไม้ไผ่ตามสูตรของตนเอง การเผาข้าวหลามแบบธรรมชาติและการเผาข้าวหลามแบบใช้เตาแก๊ส และการทำความสะอาดกระบอกรับข้าวหลาม

2.2 กระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย การบอกเล่า การสาธิตวิธีการ การสังเกตและจดจำ และการลงมือทำจริง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามหนองมน

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามหนองมนประกอบด้วยปัจจัยเชิงบวก และปัจจัยเชิงลบ ดังนี้

1. ปัจจัยเชิงบวก

1.1 ความต้องการในการดำรงชีวิต

ผู้ประกอบการอาชีพการทำข้าวหลามส่วนใหญ่เป็นคนระดับกลางที่มีการศึกษาน้อย และจึงไม่มีโอกาสและศักยภาพในการประกอบอาชีพอื่นที่ดีกว่า จึงสืบทอดภูมิปัญญานี้จากพ่อแม่ ต้องการยึดเป็นอาชีพ เลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ ทำให้ตนเองและครอบครัวมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี

ดีขึ้น บางคนพัฒนาตัวเองไปเรื่อย ๆ จึงเกิดความสำเร็จอย่างยิ่ง

1.2 ความต้องการของตลาด

ตามการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนและท้องถิ่น ตลาดหนองมนขยายตัวเรื่อย ๆ และกลายเป็นตลาดที่มีระบบที่ดีและมีชื่อเสียง ข้าวหลามหนองมนถือเป็นอาหารพื้นเมืองที่มีคนรู้จักมากขึ้น ความต้องการของตลาดจึงเพิ่มขึ้นไปด้วย ผู้ประกอบอาชีพการทำข้าวหลาม เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด จึงต้องรับภูมิปัญญาการทำข้าวหลามมา และค้นหาวิธีใหม่มาช่วยแก้ไขปัญหานี้

1.3 ความสนใจส่วนตัว

การที่ครอบครัวประกอบอาชีพการทำข้าวหลามอยู่แล้ว ทำให้ผู้รับการสืบทอดภูมิปัญญาเห็นการทำข้าวหลามทุกวัน ซึ่งเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ตาม นอกจากนี้ ความสนใจและความชอบส่วนตัว เป็นสิ่งที่กระตุ้นทำให้ผู้รับการสืบทอดภูมิปัญญาไปเรียนรู้ สืบทอดภูมิปัญญานี้มา และพัฒนาด้วยตนเอง เนื่องจากประกอบอาชีพการทำข้าวหลามเป็นงานที่ยาก ถ้าขาดความสนใจและความชอบ ผู้รับการสืบทอดคงจะไม่มี ความอดทนและความพยายามฝึกฝนและรับการสืบทอดต่อมา

1.4 การส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

การส่งเสริมสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นปัจจัยภายนอกที่มีความสำคัญกับภูมิปัญญาการทำข้าวหลามอย่างมาก เนื่องจากรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงจัดการประกวดหลายประเภท ทั้งในจังหวัดชลบุรีและต่างจังหวัด เพื่อเผยแพร่และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ ทำให้ข้าวหลามหนองมนได้รับรางวัลมากมาย ซึ่งได้ช่วยยกระดับข้าวหลามหนองมนให้เป็นที่ยอมรับในระดับประเทศและเพิ่มยอดขายให้กับผู้ประกอบอาชีพข้าวหลาม นอกจากนี้ ยังทำให้ผู้ประกอบอาชีพข้าวหลามมีความมั่นใจจะพัฒนาการผลิตข้าวหลามให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามต่อไป

2. ปัจจัยเชิงลบ

2.1 การขาดแคลนผู้สืบทอด

เนื่องจากผู้สืบทอดอายุมากขึ้น สุขภาพร่างกายไม่ค่อยแข็งแรง มีอาการเจ็บป่วยง่าย และมีโรคประจำตัว หรือเสียชีวิตไป คนรุ่นหลังที่ได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามแบบดั้งเดิมมีจำนวนน้อยลง อาจจะทำให้ภูมิปัญญานี้ไม่ได้สืบทอดต่อไปอีก

2.2 การไม่มีเวลาสืบทอด

เนื่องจากผู้สืบทอดเป็นผู้ประกอบอาชีพทำข้าวหลาม ต้องการลงมือทำด้วยตนเองทุกขั้นตอนในการผลิตข้าวหลาม จะไม่มีเวลาสอนคนอื่นโดยตรงอย่างละเอียด และผู้สืบทอดบางคนยัง

ประกอบอาชีพอื่นด้วย จึงไม่มีเวลาสืบทอดให้กับบุคคลอื่น

2.3 การไม่มีผู้รับการสืบทอด

2.3.1 ผู้รับการสืบทอดขาดความอดทนและความพยายาม

เนื่องจากการทำข้าวหลามเป็นงานที่เหนื่อย มีขั้นตอนมาก และต้องอยู่กับความสกปรกและความร้อน จึงทำให้ผู้รับการสืบทอดส่วนใหญ่ขาดความอดทนและความพยายามในการเรียนและการฝึกฝน มักจะเลิกเรียนและเลิกฝึกก่อนที่จะสามารถทำได้

2.3.2 ผู้รับการสืบทอดใหม่มีการศึกษาสูงจึงเลือกประกอบอาชีพอื่น

ปัจจุบัน คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีการศึกษาสูง ไม่ประกอบอาชีพอื่นที่สบายหรือมีรายได้ดี ไม่สนใจเรียนรู้และช่วยงานในครอบครัว จึงทำให้ผู้สืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามไม่รู้จะสืบทอดให้กับใคร ในที่สุด อาจจะทำให้ภูมิปัญญานี้สูญหายไป

2.4 การขาดแคลนวัตถุดิบ

ในปัจจุบัน วัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิตข้าวหลามไม่เพียงแต่มีราคาสูงขึ้น และยังมีปัญหาที่มีจำนวนลดน้อยลง จึงทำให้ต้นทุนการผลิตข้าวหลามสูงขึ้น หรืออาจจะทำให้ข้าวหลามแบบดั้งเดิมไม่ได้อยู่กับตลาดหนองมนต่อไป

2.5 ฤดูกาลมีผลกระทบต่อการผลิตข้าวหลาม

เนื่องจากไม้ไผ่และกาบมะพร้าวเป็นวัตถุดิบที่ลดความชื้น ในช่วงฤดูฝน จะทำให้การเผาข้าวหลามไม่สะดวกหรือต้องใช้เวลานานกว่าปกติ นอกจากนี้ ผู้ที่เผาข้าวหลามแบบธรรมชาติ ต้องการเผาข้าวหลามอยู่บนพื้น ถ้าหากพื้นมีน้ำ การเผาข้าวหลามจะดำเนินไม่ได้

3. คุณค่าของการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามหนองมน

จากการศึกษา พบว่า คุณค่าของการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามหนองมน มี 4 ประเด็นคือ

1. ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและท้องถิ่น ภูมิปัญญาการทำข้าวหลามเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สร้างรายได้ให้ชุมชนหนองมน ทำให้เศรษฐกิจชุมชนหนองมนดีขึ้น ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และทำให้ชาวหนองมนพึ่งพาตนเองได้ เมื่อประชาชนมีอาชีพและมีรายได้ รัฐบาลจึงสามารถเก็บภาษีจากประชาชน และนำรายได้จากการเก็บภาษีไปพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ต่อไป

2. สร้างเอกลักษณ์และความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่น ภูมิปัญญาการทำข้าวหลามทำให้ผู้ประกอบอาชีพการทำข้าวหลามมีลักษณะเฉพาะของตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง เป็นผู้มีความสามารถ มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีความสำคัญ เป็นที่ยอมรับและยกย่องของสังคม

3. ช่วยให้คนในท้องถิ่นมีความสามารถดำรงชีวิตด้วยตนเอง อาชีพการทำข้าวหลาม

เป็นอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวหรือเครือญาติ สามารถมีค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูครอบครัวได้อย่างเพียงพอ ไม่ขัดสน และส่งบุตรหลานให้เรียนหนังสือได้ เป็นภูมิปัญญาที่สร้างคุณค่าให้กับตนเองและสมาชิกในครอบครัว เป็นตัวอย่างแก่คนในครอบครัวและบุคคลอื่น ๆ

4. ช่วยให้เห็นในท้องถิ่นเห็นคุณค่าและความสำคัญของธรรมชาติ ภูมิปัญญาการทำข้าวหลามไม่เพียงแต่ทำให้ผู้ประกอบการทำข้าวหลามพัฒนารูปแบบหรือวิธีการทำข้าวหลาม ยังทำให้ผู้ประกอบการทำข้าวหลามพัฒนาตัวเอง มีความรู้ว่ามีคุณค่ามีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างแนบแน่น ต้องทำหน้าที่ที่รักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อลดปัญหาทางด้านภาวะ

5. ช่วยให้เห็นคุณค่าและมีแบบอย่างที่ดี มีความมานะอดทนและความพยายาม เนื่องจากการทำข้าวหลามเป็นอาชีพที่ยุ่งยาก ต้องการความอดทนและความพยายามสูง จึงเป็นตัวอย่างที่ดีของคนรุ่นหลัง ทำให้คนรุ่นหลังเกิดสติปัญญา มีความมานะอดทนและความขยัน นำไปสู่ชีวิตประจำวันหรือพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ให้ทันสมัยและใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

อภิปรายผล

1. กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามหนองมน

จากการศึกษาพบว่า กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามหนองมน ประกอบด้วย

1. องค์ประกอบในการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามหนองมน คือ 1. ผู้สืบทอด 2. ผู้รับการสืบทอด 3. เนื้อหาที่เรียนรู้ 4. วิธีการเรียนรู้ 5. บริบทแวดล้อม (สิ่งที่เกี่ยวข้อง) ประกอบด้วยสถานที่ที่ใช้ในการสืบทอด และเวลาที่ใช้ในการสืบทอด ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาเมธา คำไหล (2547) ศึกษาเรื่อง การศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทำเครื่องทองลงหิน บ้านหนองบัวน้อย ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทำเครื่องทองลงหิน เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะความชำนาญในการทำเครื่องทองลงหินให้กับสมาชิกในครอบครัวและเพื่อนบ้านใกล้เคียง โดยผู้ถ่ายทอด คือ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้มีความรู้และทักษะในงานนี้เป็นอย่างดี ผู้รับการถ่ายทอดจึงเป็นบุตรหลานหรือภรรยา รวมทั้งเพื่อนบ้านใกล้เคียง ลักษณะเนื้อหาของกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทำเครื่องทองลงหิน ครอบคลุมจากจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการผลิตกระดิ่งทองลงหิน เครื่องมือที่ใช้ในการผลิตและกระบวนการผลิต ทุกขั้นตอน จนกระทั่งสำเร็จเป็นกระดิ่งโดยสมบูรณ์ สื่อในการถ่ายทอดความรู้ในการทำเครื่องทองลงหิน ได้แก่ สื่อของจริง ประกอบด้วยวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือในการทำเครื่องทองลงหิน วิธีการถ่ายทอดความรู้ใช้วิธีการสังเกต การสอบถาม จนถึงผู้รับการถ่ายทอดมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะความชำนาญและสามารถปฏิบัติงาน

ได้อย่างถูกต้องทุกขั้นตอน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของPonciano Bennagen (1985, หน้า 20 อ้างถึงใน ธิติมา ทิพย์สังวาลย์, 2544, หน้า 26) พบว่า องค์ประกอบสำคัญในกระบวนการถ่ายทอด ภูมิปัญญามี 5 ส่วน ดังนี้ 1. ผู้รับการถ่ายทอด 2. เนื้อหาที่เรียนรู้ 3. วิธีการเรียนรู้ 4. ผู้ถ่ายทอด 5. บริบทแวดล้อม(สิ่งที่เกี่ยวข้อง)

2. กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามหนองมน ประกอบด้วย

1. กระบวนการทำข้าวหลาม การเตรียมอุปกรณ์และส่วนผสมในการทำข้าวหลาม กรอกข้าวเหนียว และน้ำกะทิในกระบอกไม้ไผ่ตามสูตรของตนเอง การเผาข้าวหลามแบบธรรมชาติและการเผา ข้าวหลามแบบใช้เตาแก๊ส และการทำความสะอาดกระบอกข้าวหลาม 2. กระบวนการเรียนรู้ ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของธิติมา ทิพย์สังวาลย์ (2544) ศึกษาเรื่องกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา ท้องถิ่นในการผลิตอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการผลิตอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งได้แก่ การเตรียมเนื้อดินเผา การขึ้นรูป และการเผา ด้วยวิธีการบอกเล่า การสังเกต จดจำ การเลียนแบบ และการสอบถาม ของชาวตำบลทุ่งหลวงที่มีมาแต่ดั้งเดิมนั้นเป็นการถ่ายทอดโดยอาศัยสายสัมพันธ์ ภายในครอบครัว รุ่นปู่ย่า ตายายถ่ายทอดสู่รุ่นพ่อแม่ รุ่นพ่อแม่ถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลาน และอาศัย ความรู้จักสนิทสนมกันภายในชุมชน ขอเรียนรู้กระบวนการผลิตจากช่างปั้นผู้มีฝีมือในชุมชน กระทั่งกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเข้ามาให้การสนับสนุนอบรมเทคนิควิธีการในการผลิต เครื่องปั้นดินเผา ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างเป็นระบบ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามหนองมน

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามหนองมน ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่

1. ปัจจัยเชิงบวก ประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1. ความต้องการในการดำรงชีวิต 2. ความ ต้องการของตลาด 3. ความสนใจส่วนตัว 4. การส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวิมลศิริ รุจิภาสพรพงศ์ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการสืบทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน:กรณีศึกษาการทำข้าวหลามในชุมชนพระงาม จังหวัดนครปฐม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดภูมิปัญญาจำแนกได้ 3 ประการ คือ 1. ความ สนใจและความชอบส่วนตัว เกิดจากความสนใจที่ได้พบได้เห็นพวกผู้ใหญ่ทำข้าวหลาม แล้วรู้สึก ชอบ เป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้รับการถ่ายทอดเกิดความต้องการที่จะเลียนแบบ ทำเหมือนกับผู้ใหญ่ 2. แรงจูงใจด้านเศรษฐกิจ เกิดจากผู้ได้รับการถ่ายทอดเห็นว่าถ้ามีความรู้ ความชำนาญในการทำข้าว หลามจะสามารถนำไปประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว 3. การสนับสนุนจาก หน่วยงานต่างๆ เกิดจากการส่งเสริมอาชีพข้าวหลาม การส่งเสริมด้านการขาย รวมทั้งการพัฒนา

สถานที่ผลิตและคุณภาพข้าวหลามจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของปฐม นิคมานนท์ (2535, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการค้นหาความรู้และระบบถ่ายทอดความรู้ในชุมชนชนบทไทย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดภูมิปัญญาประกอบด้วย สภาพแวดล้อม นิสัยและความสนใจส่วนตัว เหตุผลด้านเศรษฐกิจ และการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่

2. ปัจจัยเชิงลบ ประกอบด้วย 5 ประการ คือ 1. การขาดแคลนผู้สืบทอด 2. การไม่มีเวลาสืบทอด 3. การไม่มีผู้รับการสืบทอด 4. การขาดแคลนวัตถุดิบ 5. ฤดูกาลมีผลกระทบต่อผลผลิตข้าวหลาม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวิมลศิริ รุจิภาสพรพงศ์ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน:กรณีศึกษาการทำข้าวหลามในชุมชนพระงาม จังหวัดนครปฐม พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายทอดภูมิปัญญา มี 3 ด้าน คือ 1. ด้านผู้ถ่ายทอด คือ ผู้ถ่ายทอดไม่มีเวลาถ่ายทอดและปัญหาด้านสุขภาพร่างกายของผู้ถ่ายทอด 2. ด้านผู้รับการถ่ายทอด คือ การขาดความมานะอดทนของผู้รับการถ่ายทอด และคนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาสูงจึงเลือกที่จะประกอบอาชีพอื่น 3. ด้านสภาพแวดล้อม คือ การขาดแคลนวัตถุดิบ และความสกปรกและฝุ่นละออง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของมงคล ลายคำ (2547, หน้า 109) ศึกษาเรื่องการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั้นหม้อผ่านอินเทอร์เน็ตตำบล ตำบลห้วยทราย อำเภอสามก่าแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ประสพปัญหาต่าง ๆ ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั้นหม้อผ่านอินเทอร์เน็ตตำบล ทั้งในเรื่องวัสดุที่เป็นดินทราย ฟางข้าว ฟืน ที่หายาก ราคาสูงขึ้น ทำให้ราคาจำหน่ายสูงขึ้นตาม นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องการถ่ายทอดความรู้การปั้นหม้อ ซึ่งในปัจจุบันทายาทของครอบครัวในหมู่บ้านไม่ค่อยสนใจการปั้นหม้อ เพราะเห็นว่ารายได้ค่อนข้างน้อย ต้องทำงานหนัก ขาดสุขอนามัยที่ดี

3. คุณค่าของการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามหนองมน

จากการศึกษาพบว่า ประเด็นสำคัญของคุณค่าของการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลามหนองมน คือ 1. ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและท้องถิ่น 2. สร้างเอกลักษณ์และความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่น 3. ช่วยคนในท้องถิ่นนี้มีความสามารถดำรงชีวิตด้วยตนเอง 4. ช่วยให้คนในท้องถิ่นเห็นคุณค่าและความสำคัญของธรรมชาติ 5. ช่วยให้คนรุ่นหลังมีแบบอย่างที่ดี มีความมานะอดทนและความพยายาม ซึ่งสอดคล้องกับศิริลักษณ์ บัตรประโคน (2551, หน้า 24) ศึกษาเรื่องการสืบทอดภูมิปัญญาไทยและการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วง พ. ศ. 2546-2549 ผลการวิจัยพบว่า คุณค่าของภูมิปัญญาไทยมี 1. ภูมิปัญญาสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนและสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง 2. ภูมิปัญญาไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนไทย 3. การนำภูมิปัญญาไทยมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต 4. ภูมิปัญญาไทยช่วยสร้างความสมดุลระหว่างคน สังคม ธรรมชาติให้ผูกพันและยั่งยืน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับคุณค่าของ

ภูมิปัญญาไทยของนันทสาร สีสลับ (ม.ป.ป.) ได้แก่ สร้างความภาคภูมิใจ และศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย สามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม สร้างความสมดุลระหว่างคนในสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน และเปลี่ยนแปลงปรับปรุงได้ตามยุคสมัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ควรจัดทำตำราที่เกี่ยวกับกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลาม โดยเฉพาะของการเผาข้าวหลามแบบธรรมชาติ เพื่อใช้ในการสืบทอดและการเผยแพร่ ไม่ให้ภูมิปัญญานี้สูญหายไป

1.2 ผู้ประกอบการทำข้าวหลามควรปรับปรุงวิธีการผลิตข้าวหลามเพื่อลดกำลังและย่นระยะเวลา เพื่อรักษาสีเงาผิวและดึงดูดคนรุ่นใหม่มารับสืบทอดภูมิปัญญานี้ต่อไป

1.3 รัฐบาลควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการสืบทอดภูมิปัญญาการทำข้าวหลาม เพื่อให้คนรุ่นใหม่รู้จักและเกิดความสนใจกับภูมิปัญญานี้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการพัฒนาของกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำข้าวหลามหนองมน

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการเผาข้าวหลามแบบธรรมชาติดกับการเผาข้าวหลามแบบใช้แก๊ส

2.3 ควรนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ในวิจัยครั้งนี้ ไปศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่นๆ

2.4 ควรมีการเผยแพร่การทำข้าวหลามให้ผู้ที่สนใจได้รับรู้